

Dragana RADOJIČIĆ*

ŽIVOT I DJELO AKADEMIKA PETRA VLAHOVIĆA

Apstrakt: U ovom radu nastojali smo da u ključnim crtama istaknemo najbitnije činjenice koje se odnose na plodotvorno životno djelo akademika Petra Vlahovića, stvarano decenijama. Rad je nastao na osnovu podataka iz brojne literature. Kroz tri vezane cjeline pokušali smo da čitalačkoj publici stručnoj i naučnoj javnosti pružimo ključne podatke koji se odnose na postignuća akademika Vlahovića i istaknemo njegov doprinos razvoju etnologije i antropologije kao naučnih disciplina, ističući njegov rad u okviru Crnogorske akademije nauka i umjetnosti. Akademik Petar Vlahović za sobom je ostavio značajna dijela i produbio saznanja iz humanističkih nauka šire posmatrano.

Ključne riječi: akademik Petar Vlahović, zavičaj, obrazovanje, naučni i pedagoški rezultati, doprinos razvoju etnologije u Crnoj Gori

Tradiciona je ono što je dovoljno staro da bi vječito bilo mlado

Hajdeger

Ovaj prigodni tekst, većim dijelom predstavljen na tribini: *Društvena misao Crne Gore*, Crnogorske akademije nauka i umjetnosti, 14. maja 2018. godine, ima zadatak da nas za trenutak vrati u prošlost, pogleda usmjerenog na postignuća i značajne naučne, pedagoške i društvene rezultate akademika Petra Vlahovića.

U namjeri da odamo dužnu počast, istovremeno se određujemo prema sadašnjem trenutku i pitamo o budućim zadacima, kao i o našem

---

* Prof. dr Dragana Radojičić, Etnografski institut Srpske akademije nauka i umjetnosti

odnosu prema tradiciji, uključujući onu naučnu. Predavanja i naučni radovi profesora Vlahovića snažno su obilježili misli i djela generacija studenata etnologije i antropologije, od prvog ispita do posljednjeg naučnog zvanja. Stoga nije jednostavno u okvirima zadatog prostora iskazati sve ono što je činilo srž i okosnicu života i djela ovog znamenitog naučnika, savjetodavca, nadasve radnog i marljivog čovjeka.

„Oblast određena ljudskom umu, jeste oblast rada i djela... misao i djelo, djelo i misao, to je čitava suma mudrosti, poznata od pamtivjeka”, rekao je Gete, a svojim životom i djelom zasigurno slijedio akademik Petar Vlahović, uvijek sklon životnom umijeću darivanja. Etnologiju i antropologiju kao naučne discipline decenijama je predano darivao brojnim ostvarenjima na stručnom, naučnom, izdavačkom, pedagoškom i onom bitnom društvenom i ljudskom polju. Stoga mu dugujemo uzdarje, i u vidu ovog rada.

Petar Vlahović (1927–2016) bio je gotovo tri decenije redovni član Crnogorske akademije nauka i umjetnosti. Svojim stvaralaštvom širokog opusa u okvirima humanističkih i društvenih nauka, posebno na polju etnologije i antropologije, obilježio je drugu polovinu XX i prve decenije XXI vijeka u Jugoslaviji, Srbiji, Crnoj Gori, na Balkanu i u svijetu.¹

Etnologija i antropologija, kao što je poznato, proučavaju tradicionalne kulture, i znanja koja iz njih proizilaze, što svakako može predstavljati značajan zamajac društvenog i ekonomskog razvoja, ali prije svega u onim sredinama koje imaju visoku svijest o tim vrjednostima. Bibliografija akademika Vlahovića bogata je upravo ovakvim smjernicama, jer zamršeni putevi savremenog svijeta upozoravaju nas da tradiciju ne smijemo zanemariti, te da je, čak i u globalnom kontekstu, nužno razumijevanje kulturnih raznolikosti, izraza, varijacija, ali i sličnosti.

Iako nekada definisana prvenstveno kao nauka o „drugima”, savremena antropologija bavi se i (sopstvenim) modernim društvima, omogućavajući samorazumijevanje, koje je često ostvarivo prevashodno posredstvom razumijevanja tradicije. Upravo je stoga Petar Vlahović, svjestan te činjenice, jedno od svojih ključnih djela, *Na životnim raskrsnicama*, podijelio na teme *Zavičaj*, *Domovina* i *Svet*.²

Budući da se svi mi, kao i naše nauke, uvijek nalazimo na životnim i životodavnim raskrsnicama, tako i ovaj kratak osvrt, analogno tom

¹ *Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću*, urednik Zoran Lakić, CANU, Podgorica 2003, 1–295.

² P. Vlahoviću, *Na životnim raskrsnicama*, Prijepolje 1987, 9–293

Budva, decembar 1989. P. Vlahović sa suprugom Bredom i kolegicom iz Makedonije

svetonazoru, je strukturiran kao pogled na zavičaj i domovinu Petra Vlahovića, njegovog djela, te njihovo uključivanje u svijet. Ali, prije nego što otpočnemo kazivanja o zavičaju, pomenimo neizostavno ime Vlahovićeve biografije i bibliografije — mio i nadasve topao lik, koji se javlja na brojnim fotografijama sa terena i naučnih skupova — ime i lik Brede Vlahović, njegove kolegice, ugledne naučne saradnice i životne saputnice. Pripada joj dužno poštovanje za znatan doprinos životu i djelu Petra Vlahovića, ispunjavajući ga srećom, podržavajući njegove stvaralačke uspjehe, mirno i strpljivo prateći njegov nikad smireni elan.

ZAVIČAJ

O odnosu Petra Vlahovića prema rodnom mjestu i porijeklu dovoljno svjedoči činjenica da su njegova znamenita djela obilježila i opsežna istraživanja zavičaja. Branko K. Zejak, na uvodnim stranicama Vlahovićeve monografije *Na životnim raskrscima, prilozi proučavanju etničkih procesa* (Prijeplje, 1987), ističe: „Na ovaj način njegov rodni kraj uzvraća uzdarjem za ono što je P. Vlahović, istražujući na terenu, prikupio iz zavičaja, obradio i pružio nauci o narodu poput one Njegoševe: *Udar*

Peking 1955. godine, na studijama antropologije

nađe iskru u kamenu, bez njega bi u kam očajala! Uprkos zauzetosti, iz ljubavi prema zavičaju, bez obzira što mu je porodica odavde odselila još 1946, g. P. Vlahović je uvek navraćao i istraživao narodni život i običaje stanovništva mileševskog kraja. Po tome je u zavičaju ostao dobro poznat i veoma popularan u svim društvenim slojevima.

[...] „Ovo je zapravo uzdarje zavičaja pregaocu koji je uz poslove i obaveze druge vrste ubrzao kulturno-istorijska proučavanja našeg kraja, bez obzira što ga na ovo ništa nije obavezivalo ni po srodničkoj ni po materijalnoj strani. O Vlahovićevoj privrženosti kraju najbolje svedoči činjenica da je list „Polimlje” u njemu imao besplatnog „specijalnog dopisnika iz NR Kine” u periodu od 1955. do 1957, kada to nisu imali ni najveći jugoslovenski listovi. Ostao je, dakle, privržen zavičaju, ali i zavičaj njemu.”³

Petar Vlahović rođen je 28. juna 1927. godine, u kući uglednih roditelja u selu Slatina (Brodarevo). U Slatini je stekao osnovno obrazovanje, da bi gimnazijsko školovanje nastavio u Kolašinu, Beogradu i Vršcu. Od ranog djetinjstva rastao je na dvjema narodnim tradicijama, jednoj usmenoj, bogatoj narodnim stvaralaštvom — posebno epikom — i drugoj, pisanoj, dostupnoj mu preko Vukovih djela, dnevnih novina „Politika”, te lista za poljoprivrednike „Težak”, na koji je njegov otac bio pretplaćen.

³ B. K. Zejak, *Uz životne staze Petra Vlahovića*, u: P. Vlahoviću, *Na životnim raskrscima*, Prijepolje 1987, 5, 6.

Osnovna škola nalazila se u kući Vlahovića, a prisustvo učitelja, školskih nadzornika, sveštenika, kao i porodičnog prijatelja Sretena Vukosavljevića, uticali su na njegov razvoj i trajno ga opredijelili ka tradicionalnim vrijednostima domovine i svijeta, što je trasiralo njegovu plodnu karijeru i životni put. Doktorskom disertacijom *Brodarevo i njegova okolina*, dakle, sveobuhvatnim istraživanjem zavičaja, otpočela je plodna naučna karijera prof. Vlahovića.⁴

Međutim, Vlahović se nije bavio samo sopstvenim zavičajem, već zavičajem svih Južnih Slovena, te njihovom diferencijacijom i asimilacijom u okvirima starosjedelačkih zajednica sa kojima su dolazili u tijesan dodir na našim prostorima. Ovu vrstu razmatranja zasnivao je na arheološkim, antropološkim, istorijskim i etnološkim činionicima, običajima, narodnom životu, etničkim osobenostima, zapravo svim onim karakteristikama koje čine interpretativni dio gotovo svake etničke zajednice.

Bavio se proučavanjima praistorijskog čovjeka na našim prostorima, protobalkanskim fizičko-antropološkim osobenostima stanovništva, društvenom endogamijom i endogamnim grupama, incestom, rasnim predrasudama, sveobuhvatno posmatrano — etnosom i populacijom u etnologiji i antropologiji.

U svojoj plodnoj karijeri, bavio se i procesom islamizacije, ali i ostacima hrišćanske religije kod islamiziranog stanovništva u bjelopoljskom i prijepoljskom kraju, kao i u okolini Pljevalja, kao i istraživanjima vjerskog pluralizma, ne zapostavljajući pritom ni umjetnički izraz, tako karakterističan za njegov zavičaj — guslarsku epsku poeziju. Ne manje su značajna i zanimljiva proučavanja plemena i plemenskog raslojavanja kao društveno-istorijske kategorije, i značaj crnogorskog etničkog razvoja za teoriju o etnosu u etnologiji i antropologiji.

Petar Vlahović o svome zavičaju kaže: „Odrastao sam do desete godine u srpsko — muslimanskoj sredini. Osnovnu školu sam završio sa srpsko — muslimanskom decom. U gimnaziji, posebno u Beogradu i Vršcu, bio sam u etnički mešovitim odelenjima. Nikada u tim sredinama, kao i na Filozofskom fakultetu u Beogradu, nisam osetio „etničke smetnje u vezama”. Recimo, u vreme mojih studija imao sam dosta kolega koji su bili Arbanasi.”⁵ Možda upravo zahvaljujući ovoj činjenici, Vlahović

⁴ D. Antonijević, *Akademik Petar Vlahović*, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu, knj. 57, Beograd 1993, 14.

⁵ M. Jevtić, *Petar Vlahović*, Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću, CANU, Podgorica 2003, 59.

je veliki broj radova posvetio pitanjima etnosa, etničke istorije i etničkog identiteta. Za pristupnu besjedu u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti izabrao je upravo temu: *Etnos u etnologiji i antropologiji*, u kojoj je na sintetičan način pružio sveobuhvatan pogled o ovom problemu. Posebno mjesto u naučnim radovima akademika Vlahovića pripada definisanju osnovnih etničkih odrednica (grupa, rod, bratstvo pleme, narod, nacija), a od posebnog značaja jeste prerastanje lokalnih zajednica u — narod, a odatle u države i — domovinu.

DOMOVINA

Budući da je rođen u Slatini, na granici Crne Gore i Srbije, ali da je svoju naučnu i akademsku karijeru u objema podjednako gradio, obje bi se države mogle smatrati domovinom Petra Vlahovića i dičiti njegovim naučnim radom.

Petar Vlahović je studirao etnologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu (1948–1952). Doktorirao je 1958, kao prvi doktor etnologije poslije Drugog svjetskog rata u Srbiji. Bio je đak i savremenik posljednjih izdanaka tzv. Cvijićeve antropogeografske škole — Borivoja Drobnjakovića i Vojislava Radovanovića, od kojih je sticao prva znanja, kasnije ih višestruko proširujući i unapređujući.

Univerzitetsku karijeru započinje na Filozofskom fakultetu u Beogradu, prvo kao saradnik profesora Borivoja Drobnjakovića, na predmetu „Etnologija naroda Jugoslavije”. Za docenta je izabran 1959, za vanrednog profesora 1972, a za redovnog profesora 1980. godine. Na najstarijoj etnološkoj katedri na Balkanu (osnovana 1906) aktivno radi sve do 1992. godine. Više od tri decenije predavao je studentima etnologiju i antropologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Kao profesor vodio se time da akademiska predavanja nisu ekstrakt od znanja, koji samo treba asimilovati, već da su ona pouka, nauk, koji treba ispitivati i dopunjavati u daljem radu.

Generacije etnologa i antropologa, od kojih su mnogi postali vrsni stručnjaci, zaposleni u obrazovnim, stručnim i naučnim institucijama, pamte prof. Vlahovića. Cilj mu je bio da etnologija i antropologija — kao nauke — pomognu i doprinesu razvoju našeg društva. *Međutim, obe ove discipline savremena angažovana politika nije rado gledala ni uvažavala*, govorio je profesor Vlahović.

Na Katedri za etnologiju, odnosno Odeljenju za etnologiju, pokreće 1987. godine dvije edicije — „Etnoantropološki problemi” — časopis

i „Etnoantropološki problemi” — monografije. Utemeljio je etničku i istorijsku etnologiju i antropologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Bio je prodekan Filozofskog fakulteta (1975–1977), a vršio je dužnost šefa Katedre za etnologiju naroda Jugoslavije i upravnika Odeljenja za etnologiju, stvarajući balans na relaciji etnologija — antropologija.⁶

Pored toga, uspostavio je blisku saradnju sa Etnografskim muzejom u Beogradu. Veza sa Etnografskim muzejom gotovo je porodična i datira iz studentskih dana, a trajala je uspješno decenijama, uključujući brojne aktivnosti. Njegov stric Mitar Vlahović, vrsni muzealac, etnolog, bio je dugogodišnji direktor Etnografskog muzeja u Beogradu. U nekoliko intervjuva izjavljivao je da se za etnologiju i antropologiju opredijelio po preporuci strica Mitra Vlahovića, kao i sociologa sela Sretena Vukosavljevića, čestog gosta u kući Vlahovića. Naglašavao je da je muzej „laboratorija” Odeljenja za etnologiju Filozofskog fakulteta. Bio je predsjednik Upravnog odbora Etnografskog muzeja u Beogradu i urednik Glasnika Etnografskog muzeja u Beogradu.⁷

„Direktorsku dužnost u Etnografskom institutu Srpske akademije nauka i umetnosti prihvatio sam samo zbog toga što je zapretila opasnost da Institut bude ukinut”, riječi su akademika Petra Vlahovića. Petar Vlahović je kao direktor Etnografskog instituta vodio objedinjeni projekat *Etnologija srpskog naroda i Srbije*. U periodu od 1978. do 1982. godine materijalna situacija u Institutu je popravljena, dinamiziran je rad na tekućim projektima, obnovljena je izdavačka djelatnost. Za četiri godine njegovog mandata štampano je pet knjiga Glasnika Etnografskog instituta, trinaest knjiga Posebnih izdanja, šest Zbornika radova i dvije sveške Posebnih izdanja na stranim jezicima. Dok je rukovodio radom Instituta, pokrenut je projekat *Etnološko proučavanje iseljeništvu iz Srbije*, po zamisli dr Dušana Drljače. Utemeljio je i rukovodio projektom *Etničke i etnološke odrednice Srbije* i projektom *Etnološke odlike Đerdapskog podunavlja II*. Godinama je bio član Naučnog vijeća Etnografskog instituta SANU, njegov istaknuti savjetnik, saradnik i konsultant.⁸

⁶ Godišnjak CANU za 1988, *Biografija i bibliografija prof. dr Petra Vlahovića vanrednog člana CANU*, Titograd 1989, 125–135.

⁷ D. Antonijević, *Akademik Petar Vlahović*, Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću, CANU, Podgorica 2003, 24.

⁸ M. Jevtić, *Petar Vlahović*, Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću, CANU, Podgorica 2003, 43.

Moj naučni rad, inače, obuhvata nekoliko opštih problema, kao što su — etnogeneza i etnička istorija južnoslovenskih naroda, njihove antropološke osobine, njihov život i običaji, verovanja, praznoverice i usmeno narodno stvaralaštvo, riječi su akademika Vlahovića⁹ koje obuhvataju ključne teme njegovog interesovanja, pretočene potom u djela: „Etnološki pregled Slovenije” (1972), „U vrtlogu života, prilozi istorijskoj antropologiji” (1978), „Na životnim raskrsnicama, prilozi etničkoj antropologiji i etnologiji” (1987), „Pisci naše etnologije i antropologije” (1987), kao i *Kultura ludova w Serbii* (Narodna kultura Srbije, na poljskom jeziku, Krakov 1991).

Autor je i knjiga: *Sandžačka vojska i bitka na Mojkovcu 1915* (1953); *Brodarevo i njegova okolina* (1968); *Običaji, verovanja i praznoverice naroda Jugoslavije* (1972); *Život i običaji naroda Kine* (1973); *Narodi i etničke zajednice sveta* (1984); (Krakov 1991); *Čovek u vremenu i prostoru* (1996); *Crna Gora na starim razglednicama* (koautorstvo) (2007). Sarađivao je i uređivao brojne naučne časopise, edicije i studije.

Dobitnik je Vukove nagrade Kulturno-prosvetne zajednice Srbije, Plakete grada Beograda, Povelje Filozofskog fakulteta u Beogradu.

SVET

„Vezu između etnologije i antropologije Vlahović uspostavlja po vertikalni čoveka, odnosno antropogeneze, istorije i etničke antropologije”, piše akademik Dragoslav Antonijević u „Zborniku radova posvećenom Akademiku Petru Vlahoviću”, objavljenom 2003. godine u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti, naglašavajući da je njegovo „osnovno zanimanje usredsređeno na etnologiju naših naroda, a izvan toga šire uzeo, Kine” („Život i običaji naroda Kine”, 1973).¹⁰

Značajan trenutak za kasnija nova viđenja i tumačenja u našoj etnologiji i antropologiji upravo su Vlahovićeve studije kineskog jezika i antropologije (1955–1957) na Univerzitetu u Pekingu, kod profesora Pej Van Džuna. Etnološki fakultet u Pekingu je u svojoj Etnološkoj enciklopediji (1987) Srbe prikazao prema njegovoj studiji „Narodi i etničke zajednice sveta” (1984).¹¹

⁹ *Isto*, 45.

¹⁰ D. Antonijević, *Akademik Petar Vlahović*, Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću, CANU, Podgorica 2003, 20.

¹¹ P. Vlahović, *Narodi i etničke zajednice sveta*, Beograd 1984, 1–292.

Zatim slijede specijalizacije iz biofizičke antropologije kod profesora Boža Škerlja u Ljubljani. Saznanja potom proširuje u poznatoj antropološkoj školi Jana Čekanovskog iz Lavova i Poznania, kao i u Vroclavu i Krakovu, te u saradnji sa profesorom A. Šavanteom u Parizu. Od velikog značaja bili su njegovi kontinuirani kontakti sa profesorima: N. N. Čeboksarovim, V. V. Bunakom, V. P. Alekseevim, T. A. Alekseevom iz Moskve i Rusije, kao i kolegama iz drugih zemalja sa kojima je održavao plodnu višedecenijsku saradnju. Univerzitetstvu karijeru dopunjavaju njegova gostujuća predavanja na univerzitetima širom bivše Jugoslavije, kao i u Poljskoj, Kini, SSSR, odnosno Rusiji, i na Cetinju.¹²

Posebno treba naglasiti njegov veoma angažovani i posvećeni rad kada je u pitanju Antropološko društvo Jugoslavije, u čijem osnivanju je učestvovao (1959) i decenijama je bio njegov predsjednik (od 1969. do 2007). Od 1963. godine pokreće izdavačku djelatnost Antropološkog društva Jugoslavije, a kao urednik potpisuje 31 knjigu Glasnika Antropološkog društva. Organizator je brojnih naučnih skupova ovog društva. Predsjedavao je prilikom osnivanja Antropološkog društva Evrope, 1977. godine. Pored toga, bio je član Etnološkog društva Poljske i počasni član Poljskog antropološkog društva (od 1996), počasni član Senata Univerziteta Adam Mickijevič u Poznaniu (1980) i član Beloruske antropološke akademije od 1996. godine. Pokretao je nove projekte i poslove, uspešno se fokusirajući na širenje međunarodne saradnje. Posebno ističemo obnavljanje saradnje sa Međunarodnom komisijom za proučavanje tradicionalne narodne kulture Karpata i Balkana.

Petar Vlahović bio je i dobitnik Povelje Etnografskog instituta Srpske akademije nauka i umetnosti, Povelje Hrvatskog antropološkog društva, Povelje Antropološkog društva Makedonije. Pored nekoliko domaćih odlikovanja, dobitnik je Ordena zasluga za poljsku kulturu (1985) u Poljskoj. Bio je predsjednik Komisije za naučne i umjetničke djelatnosti Crnogorske akademije nauka i umjetnosti.

Cjelokupan životni opus akademika Petra Vlahovića bio je usmjeren ka aktuelnim problemima, što se ogleda u njegovim djelima koja je podario našoj nauci, i to u okviru izdavačke djelatnosti, organizacije brojnih tribina, terenskog rada, naučnih skupova, međunarodne saradnje. Vlahović se, pored već navedenog, posebno bavio pitanjem krvne osvete

---

¹² D. Antonijević, *Akademik Petar Vlahović*, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu, knj. 57, Beograd 1993, 13–15.

i ulogom žene u krvnoj osveti, zatim značajem kosovske legende za usmenu srpsku i crnogorsku tradiciju, fenomenom guslara itd.

Postigao je toliko koliko je malo kome pošlo za rukom. Bio je izuzetno vrijedan i marljiv posvećenik svojoj struci i nauci, prijateljima i porodici.

Uložio je ogroman trud i decenijski rad da proširi područje etnoloških i antropoloških istraživanja i produbi komunikaciju sa srodnim naukama. Stiče se utisak da je predano slijedio onu Cvijićevo misao: „*Život je za to da se korisno utroši*”. Njegova opsežna etnološka i antropološka istraživanja koja je provodio i o Crnoj Gori citirana su u međunarodnoj naučnoj literaturi kao i drugi radovi. Učestvovao je u međunarodnim naučnim ekspedicijama istražujući različite etnološke pojave i antropološke karakteristike.¹³

Znajući da ovom prigodom nije moguće reći sve o bogatom naučnom opusu akademika Vlahovića, ipak markiramo neka njegova djela, kao što je proučavanje narodne religije, običaja i vjerovanja, sažetih u knjizi *Običaji, verovanja i praznoverice naroda Jugoslavije* (1971). Posebnu pažnju stručne i naučne javnosti izazvala je knjiga *Narodi i etničke zajednice sveta* (1984). Iz bogate i raznovrsne bibliografije izdvajamo monografiju *Srbija*, koja predstavlja svojevrsnu sintezu naučnog rada akademika P. Vlahovića, objavljenu 1999. godine. Iz ove monografije razvilo se djelo *Serbia The Country, People, Life, Customs*, 2004 u kom je sublimirao sve svoje dotadašnje naučne spoznaje i znanja stečena tokom četiri i po decenije plodnog terenskog i istraživačkog rada, stekavši veliki ugled i nezaobilazno mjesto u etnološkoj i antropološkoj literaturi i u naučnim krugovima u domovini i svijetu.

Njegova bibliografija broji više od 400 jedinica, čine je monografije, naučni radovi, ogledi, članci, razni prilozi iz etnologije, antropologije, folkloristike, kao i značajni naučni radovi o etno/antropološkim karakteristikama sela u Crnoj Gori, etnogenetskim procesima u Srbiji, problemima akulturacije, migracionim kretanjima u Jugoslaviji, pored drugih brojnih i raznovrsnih tema, već pominjanih.¹⁴

¹³ Z. Lakić, *Dodiri istorije i etnologije u naučnom djelu akademika Petra Vlahovića*, Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću, CANU, Podgorica 2003, 117–123.

¹⁴ ¹³ Z. Lakić, *Dodiri istorije i etnologije u naučnom djelu akademika Petra Vlahovića*, Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću, CANU, Podgorica 2003, 117–123.

Skup crnogorskih etnologa u CANU 1989. godine

Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti nesebično je pružao znanja o čovjeku i narodu iz zavičaja i otadžbine. Postavši vanrednim članom CANU, okupio je etnologe sa namjerom da se usvoje načela zajedničkog rada, podsjećajući na prethodne generacije.

Njegova opsežna etnološka i antropološka istraživanja koja je sprovodio u Crnoj Gori citirana su u međunarodnoj naučnoj literaturi, a pored istraživanja na terenu koristio se i pisanim dokumentima, često starijim od recentne terenske građe, dok je u metodološkom pogledu polazio od osnovnog svojstva da su prostor i vrijeme neophodni uslovi svake etnološke predmetnosti, proučavajući etnološke pojave sinhrono i dijahrono.

Imao je veliku želju i uložio je ogroman trud i rad nastojeći da za života objavi cjelovitu monografiju posvećenu etnološkim i antropološkim istraživanjima Crne Gore, što je osjećao kao prirodnu potrebu u svojstvu rukovodioca Odbora za etnologiju Crnogorske akademije nauka i umjetnosti i rukovodioca projekta: *Etnološke odlike Crne Gore*. Kao vrsni poznavatelj ove problematike, monografiju je utemeljio i nadovezao na ranije stručne i naučne radove i izuzetne uređivačke poduhvate. Iz rukopisa izbija svijetla želja postignuća da se riječima struke i nauke uvijekveći zemlja, narod, život i običaji Crne Gore.

Crna Gora obilježena je specifičnostima i originalnošću razvojnih, političkih, kulturno-istorijskih procesa, na koje su mnoga svjetska

---

D. Antonijević, *Akademik Petar Vlahović*, Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću, CANU, Podgorica 2003, 16.

dešavanja ostavljala svoj trag. Trud da se te specifičnosti uoče i analiziraju vidljiv je na stranicama Vlahovićeve monografije *Etnologija Crne Gore, ogledi i članci*. Ona je svojevrsna zbirka radova koji obuhvataju čitav niz raznovrsnih etnoloških i antropoloških tema. Namjera autora bila je da na jednom mjestu što dokumentovanije ukaže na čitav niz različitih pojava, koristeći raznovrsne pristupe, upravo stoga što one u domaćoj etnologiji i antropologiji nisu dovoljno zastupljene, te tako nagovijesti barem dio te veoma složene problematike.¹⁵

Petar Vlahović je uvijek isticao značaj migracija, koje su vjekovna sudbina ovog prostora, a posljedica toga jeste taloženje različitih kultura naroda koji su ovdje živjeli, što je doprinijelo specifičnostima u svim segmentima života. Navodi da Crna Gora: „ima svoje geografske, politički i kulturno istorijske znamenitosti koje se spajaju u odgovarajuću celinu po kojima je Crna Gora prepoznatljiva i u prostoru i u vremenu”. Autoritetom vrsnog poznavaoa usmjerava i oživljava brojne pojave iz društvenog i kulturnog miljea Crne Gore, iznoseći ih pred čitaoce. Ističe istorijske činjenice: „Crnogorsko brdska plemena očuvala su i posle prodora Turaka u XV veku svoju patrijarhalnu tradiciju i lokalnu plemensku autonomiju. Crna Gora je u ratu sa Turskom, koji je vođen 1876–1878, ostvarila sve uslove za dobijanje međunarodnog priznanja koje joj je potvrđeno na Berlinskom kongresu (1878). U Jugoslaviji je Crna Gora bila jedna od šest ravnopravnih državotvornih federalnih jedinica, koja je, posle referenduma održanog 21. maja 2006. godine, postala nezavisna međunarodno priznata država, punopravna članica Ujedinjenih nacija.” Pored toga, iz naučnih studija posvećenih Crnoj Gori se jasno vidi mjesto i doprinos crnogorskog kulturnoistorijskog nasljeđa razvoju balkanskog i evropskog etničkog, kulturnoistorijskog i društvenog razvoja u prošlom i sadašnjem vremenu.¹⁶

REZIME

Rukovođen idejom da je sve što činimo za sebe kratkog trajanja, dok sve ono što činimo za druge doseže do vječnosti, akademik Vlahović je Crnogorsku akademiju nauka i umjetnosti trideset godina darivao osobinama čovjeka radnog, marljivog, preduzimljivog, odgovornog, skromnog,

¹⁵ P. Vlahović, *Etnologija Crne Gore, ogledi i članci*, Podgorica 2018, 1–226.

¹⁶ D. Radojičić, *Uvod u: P. Vlahović, Etnologija Crne Gore, ogledi i članci*, Podgorica 2018, 11–20.

Akademik Petar Vlahović u svojoj radnoj sobi 1988. godine

a u druženju uviđajnog. Gledajući ka budućnosti jasno nam je da su pogledi akademika Vlahovića otkrivali one konkretne ciljeve njegovih etnoloških i antropoloških istraživanja i probleme koje je u sklopu cjeline svoje društveno-kulturne i naučne djelatnosti rješavao. Istrajnost u dobru, čvrstina u ostvarenju dubokih zamisli, izvanredno poznavanje naroda svijeta i svoga posla — pokazuju onim što je P. Vlahović učinio, kako se stvaraju epohalna djela koja pokreću decenije — život. Na našu istinsku radost, zahvaljujući plodovima svoga rada, postao je dio jedne dugovječne tradicije koja će biti sjeme neke nove sutrašnjice. Ostaće zapamćen njegov doprinos razvoju etnologije u Crnoj Gori i njegov marljiv rad u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti. Sjećanje na profesora Vlahovića opstaće i u budućnosti. Naučna istraživanja bila su dio njegovog življenja, a sada su postala obaveza budućim generacijama etnologa i antropologa u Crnoj Gori.

LITERATURA

- [1] Antonijević, Dragan: *Akademik Petar Vlahović*, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu, knj. 57, Beograd 1993, str. 13–21.
- [2] *Crna Gora u XXI stoljeću — u eri kompetitivnosti : populacioni aspekti* / urednik Petar Vlahović, Podgorica : CANU, 2010.
- [3] Godišnjak CANU za 1988: *Biografija i bibliografija prof. dr Petra Vlahovića vanrednog člana CANU*, Titograd: CANU 1989, str.125–135.
- [4] Vlahović, Petar: *U vrtlogu života*, Prijepolje 1978, str. 1–208.
- [5] Vlahović, Petar: *Narodi i etničke zajednice sveta*, Beograd 1984, str. 1–291.
- [6] Vlahović, Petar: *Na životnim raskrsnicama*, Prijepolje 1987, str. 1–293.
- [7] Vlahović, Petar: *Čovek u vremenu i prostoru, Antropologija*, Beograd 1996, str. 1–218.
- [8] Vlahović, Petar: *Etnologija Crne Gore, ogledi i članci*, Podgorica; CID, 2018, str. 1–226.
- [9] Vlahović, Petar — Vukmanović, Jovan — Barjaktarović, Mirko: *Razvoj, problemi i perspektive etnološkog rada u Crnoj Gori. — Stanje uloga i razvoj nauke u Crnoj Gori : referati i diskusije sa naučnog skupa Titograd, 4. i 5. marta 1985* / urednik Branislav Šoškić, Titograd : CANU, 1985, str. 263–267.
- [10] Vlahović, Petar: *Vukovo viđenje narodnog života i običaja u Crnoj Gori. — Vuk St. Karadžić i Crna Gora : radovi sa naučnog skupa, Titograd, 16. i 17. aprila 1987* / urednik Jevto M. Milović, Titograd : CANU : Pobjeda ; Nikšić : Nastavnički fakultet ; Cetinje : Obod, 1987, str. 155–167.
- [11] Vlahović, Petar: *Crnogorske seobe u Istru. — Zbornik Filozofskog fakulteta*, br.16, Beograd 1989, str. 223–230.
- [12] Vlahović, Petar: *Antropogeografsko i etnološko delo Andrije Jovičevića. — Zbornik radova : povodom pedesetogodišnjice smrti Andrije P. Jovičevića* / [glavni i odgovorni urednik Jovan Vukmanović], Cetinje : SIZ osnovnog vaspitanja i obrazovanja, 1989, str. 17–23.
- [13] Vlahović, Petar: *Značaj crnogorskog društvenog razvoja za proučavanje etnosa u etnologiji i antropologiji. — Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu*, knj. 54–55, Beograd 1991, str. 273–283.
- [14] Vlahović, Petar: *P. A. Rovinski i njegov značaj za etnologiju Crne Gore*, u: *Rovinski Pavel Apolonović; Etnografija Crne Gore. T. 1*, Podgorica : CID, 1998, str. [1–6].
- [15] Vlahović, Petar — Vujičić, Rajko — Đurović, Momir: *Crna Gora na starim razglednicama = Montenegro on Old Postcards : [iz kolekcije Miomira Kalezića]*. — Podgorica : CANU, 2008.
- [16] *Zbornik radova posvećen akademiku Petru Vlahoviću*, urednik Zoran Lakić, CANU, Podgorica 2003, 1–295.

Dragana RADOJIČIĆ

LIFE AND WORK OF ACADEMICIAN PETAR VLAHOVIĆ

Summary

In this paper I highlight the most important facts related to the productive and long life of Academician Petar Vlahović. The research for this paper was based on literature review.

Petar Vlahović (1927–2016) had been a regular member of the Montenegrin Academy of Sciences and Arts for almost three decades. His work had a wide and ranging significance within humanistic and social sciences, especially in the field of ethnology and anthropology, in the second half of the 20th and the first decade of the 21st century in Yugoslavia, Serbia, Montenegro, the Balkans and the world.

The entire life work of academician Petar Vlahović was focused on current problems, reflected in his contributions to science in the field of publishing, organization of numerous tribunes, field work, scientific meetings, and international cooperation. He left many significant works and enlarged the knowledge of humanistic and social sciences. During several decades he delivered numerous contributions to ethnology and anthropology in addition to being active as a teacher, publisher and researcher.

Petar Vlahović's work was thematically very diverse and far ranging as his extensive ethnological and anthropological research in Montenegro was cited in international scientific literature. In addition to field research, he also used archive sources. He was diligent, known as a tireless traveler-researcher, university professor, editor and founder of numerous journals, and mentor to many undergraduate and graduate students. His contribution to the development of ethnology in Montenegro and his diligent work in the Montenegrin Academy of Sciences and Arts will be remembered, while his works will serve as a model for future generations of ethnologists and anthropologists in Montenegro.

Key Words: Academician Petar Vlahović, homeland, education, achievements in science and pedagogy, contribution to the development of Ethnology in Montenegro

